

intensity of mass media influence at the society has always been estimated depending on a stage of society evolution and external social, economic, political and other factors. Rapid development of social medium and development of the Internet mass media, in particular social media, bring certain changes into the process and intensity of media influence.

Keywords: media influence, mass media, periodization, the Internet mass media, social media.

Артеменко С. Б., Фляшнікова А. Б.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІОЛОГІЯ»» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СОЦІОЛОГІЧНОГО ФАХУ

У статті досліджено головні методичні особливості викладання дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціологія»» для студентів соціологічного фаху. Запропоновано зміст та структуру головних тематичних питань цієї дисципліни, які б сприяли розвитку професійних компетенцій студентів. Розкрито деякі оптимальні умови викладання дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціологія»», які сприятимуть активізації навчальної діяльності загалом.

Ключові слова: соціологія, професійні компетенції, активізація навчальної діяльності.

У сучасних умовах реформування вищої освіти України і реалізації цілей Болонського процесу набувають актуальності проблеми, пов'язані з методикою викладання у вищій школі суспільно-гуманітарних дисциплін. До таких дисциплін належить і соціологія. Ця наука набуває особливої актуальності в Україні, оскільки створює наукові засади формування громадянського суспільства, яке надає людині більше свободи та гармонійного розвитку. Для того щоб відповідально та ефективно скористатися отриманою свободою індивід повинен глибше розуміти фундаментальні засади функціонування соціальних груп, спільностей, соціальних явищ та процесів, в системі яких він існує і відтворюється як особистість.

Особливою складовою фахової соціологічної підготовки є курс «Вступ до спеціальності «Соціологія»», який дає можливість увійти у коло проблем соціологічної науки та діяльності соціологів – практиків, що є необхідним для майбутніх фахівців з соціології. Дисципліна «Вступ до спеціальності «Соціологія»» надає студентам початкові

теоретичні знання про об'єкт, предмет, методи, функції і структурні рівні соціологічного знання; а також соціологічні уявлення стосовно будови суспільства, соціальних структур і соціальних груп, соціальних організацій і соціальних інституцій; про спільне і відмінне між соціологією та іншими суспільно-гуманітарними науками, загальними і спеціальними соціологічними теоріями; про етапи розвитку та головні персоналії світової та вітчизняної соціології; про чинники та механізми інституціоналізації соціології в Україні та світі в цілому; про головні різновиди соціологічної професійної діяльності.

Отже, враховуючи те, що дисципліна «Вступ до спеціальності «Соціологія»» є науковим підґрунтям для подальшого вивчення курсу «Соціологія», дуже актуальним є дослідження проблематики методики викладання цієї дисципліни у вищих навчальних закладах.

У межах сучасної вітчизняної та зарубіжної соціологічної науки низка робіт присвячені дослідженню специфіки впровадження соціологічної освіти в умовах Болонського процесу, і зокрема методичним аспектам викладання соціологічних дисциплін.

Так, у працях вітчизняних вчених В. Воловича, С. Вакулєнка висвітлені шляхи реформування соціологічної освіти у вітчизняних вузах в умовах Болонського процесу. У публікаціях В. Коробова зображені позитивні та негативні особливості вітчизняної моделі соціологічної освіти, окреслені основні шляхи покращення її рівня та підвищення механізмів мотивації у викладачів та студентів у процесі навчальної діяльності.

У працях А. Козирєва розкриті основні проблеми функціонування вітчизняної соціологічної освіти, труднощі її становлення як науки та академічної дисципліни. В працях Н. Цимбалюк зображено специфіку навчально-методичного забезпечення соціологічних дисциплін в умовах трансформації вищої освіти в Україні.

У публікаціях В. Танчєра висвітлюються деякі проблеми розвитку соціологічної науки та освіти, обґрунтовується потреба застосування інтерпретативної методології в соціальному пізнанні, парадигмальної моделі викладання соціологічної дисципліни. При цьому методичні аспекти викладання соціологічних дисциплін у вітчизняних вишах розробляли такі науковці, як В. Тарасєнко, В. Огарєнко, Ж. Малахова, А. Горбач, І. Ковальова, О. Безрукова, Ю. Сорока, Н. Коваліско, С. Бабєнко та інші.

У роботах російських соціологів М. Покровського, Є. Кантоністової, А. Лідяки висвітлюється досвід інституціоналізації соціологічної науки в межах американської системи освіти. Ці науковці акцентують увагу на висвітленні основних проблем,

принципів та особливостей викладання соціології у американських освітніх закладах. У працях І. Григор'єва особлива увага приділена стану та перспективам розвитку соціологічної освіти у сучасних соціологічних вузах, аналізуються причини кризових тенденцій у впровадженні соціологічних дисциплін у навчальні програми вищої школи. А у працях російських соціологів Н. Нарбута, Д. Подвойського, Ж. Пузанова, В. Цвіка, Г. Празднікова розроблені теоретико-методологічні, методичні засади та рекомендації щодо використання принципів Болонського процесу в соціологічній освіті.

Серед інших зарубіжних науковців, що висвітлювали методичні аспекти викладання соціологічних дисциплін, найбільш відомими є Е. Богардас, Дж. Маккеоун, Дж. Франко (США), Д. Рейсмен (Англія) Л. Ераслан (Турція) та інші. Але, незважаючи на чисельні дослідження, спрямовані на розкриття питань методики викладання соціологічних дисциплін в умовах Болонського процесу, сьогодні бракує досліджень саме з методики викладання у вищих навчальних закладах такої фахової соціологічної дисципліни, як «Вступ до спеціальності «Соціологія»».

Тому метою цієї статті є розкриття основних методичних аспектів викладання дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціологія»», що сприятимуть активізації навчальної діяльності студентів.

У сучасних умовах предмет «Вступ до спеціальності «Соціологія»» є обов'язковою нормативною дисципліною для студентів соціологічного фаху КНЕУ імені В. Гетьмана першого року навчання. Опанування цією дисципліною має на меті поглиблене засвоєння студентами фундаментальних наукових, організаційно-методичних, професійних засад соціологічної спеціальності. У цьому контексті з метою кращого розуміння у студентів навчального матеріалу, активізації навчального процесу загалом необхідно звернути увагу на дотримання певних методичних рекомендацій щодо викладання означеної дисципліни.

Необхідно підкреслити, що викладання дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціологія»» ґрунтується головним чином на засадах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Це насамперед має спонукати студентів до засвоєння відповідних компетентностей (навичок та вмінь) в межах семінарських занять: ключових інструментальних компетентностей: здатність до аналізу і синтезу; базові загальні знання; усне і письмове спілкування державною мовою; знання другої мови; навички управління інформацією; здатність до організації і планування; ключових міжособистісних компетентностей: здатність до критики та

самокритики; взаємодія (робота в команді); міжособистісні навички та вміння; здатність працювати в міждисциплінарній команді; позитивне ставлення до несхожості та інших культур; здатність спілкуватися з експертами з інших галузей; етичні зобов'язання; ключових системних компетентностей: здатність працювати самостійно; здатність до навчання; дослідницькі навички і вміння; здатність породжувати нові ідеї (креативність); бажання досягти успіху; турбота про якість; здатність застосовувати знання на практиці; та глобальних компетентностей: критично мислити й генерувати ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та компетенцій сучасного цивілізаційного розвитку; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів [1].

Означені компетентності мають бути сформовані студентами на основі засвоєння актуального навчального матеріалу. Звідси структурно викладання дисципліни «Вступ до спеціальності «Соціологія»» має охоплювати теми, що розкривають зміст головних соціологічних понять та категорій, проблематику становлення та розвитку вітчизняної та зарубіжної соціологічної думки, фундаментальних законів функціонування соціуму, будови його системоутворюючих елементів загалом. Також це передбачає засвоєння студентами знань про евристичні можливості та специфіку застосування сучасної методології конкретних соціологічних досліджень, що зумовлює оволодіння практичними навичками у складанні програми соціологічного дослідження та його інструментарію. З іншого – на основі засвоєння студентами знань щодо професійних аспектів соціологічної спеціальності, зокрема, освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівця соціолога, різновидів та перспектив, специфіки соціологічної діяльності, етики соціологічної професії в цілому.

Крім того, формування означених компетентностей також не можливе без розгляду нормативного регулювання науково-дослідної діяльності студентів, насамперед, це стосується нормативів написання наукових робіт у ВНЗ [3, 29], організації науково-дослідницької та творчої діяльності студентів соціологів загалом, зокрема, методики підготовки до семінарських занять, особливостей написання рефератів та наукових публікацій, вимоги до підготовки та оформлення кваліфікаційних робіт та методичних аспектів процедури їх захисту тощо. Зауважимо, що в сучасних умовах саме науково-дослідна робота викладача та студента відповідає науковим принципам організації освітньої діяльності в провідних європейських країнах [2].

Необхідно підкреслити, що вище зазначені компетентності головним чином формуються в середовищі безперервного вдосконалення професорсько-викладацьким складом методики проведення аудиторних занять та самотійної роботи студентів з активним використанням вітчизняного і зарубіжного досвіду, застосування новітніх інноваційних технологій викладання навчального матеріалу.

Крім того, з метою сприяння формування професійних компетентностей у студентів викладач також повинен звернути увагу на формування у них не тільки науково-дослідного, а й евристичного, гуманістичного потенціалу загалом. Зокрема, це передбачає, розвиток у студентів соціологічного мислення та уяви, соціологічної культури, тобто відповідних наукових вмінь на навичок. Зокрема, критичного аналізу сутності актуальних соціальних феноменів, розуміння головних проблем розвитку сучасної соціологічної науки, здатності ефективного застосування гносеологічних можливостей соціологічної методології в науковому пізнанні соціальної дійсності.

Це також означає активне залучення студентів до участі в науково-практичних семінарах, конкурсах, тренінгах, конференціях, дослідницьких проєктах та ін. При цьому стає очевидним, що сформульвані вище основні аспекти викладання дисципліні «Вступ до спеціальності з соціології» повинні бути реалізовані викладачами в оптимальних умовах утвердження сприятливого соціально-психологічного клімату, взаємоповаги, з врахуванням «європейських демократичних цінностей суб'єкт-суб'єктного, інноваційно-гуманістичного навчання» [4, 44], емпатичної взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Узагальнюючи вищезначене, можна стверджувати, що у підготовці майбутніх фахівців соціологічного фаху винятково важлива роль належить дисципліні «Вступ до спеціальності «Соціологія»». При цьому навчальний процес викладання цієї дисципліни повинен бути орієнтований на опанування студентами професійних компетентностей. Відповідно, це передбачає не тільки фундаментальну науково-дослідну підготовку майбутніх фахівців, а й стимулювання розвитку у них навичок гуманізму й толерантності, евристичного потенціалу, самоосвіти й наукової етики в цілому. Звідси така системна й комплексна робота викладача сприятиме значній активізації навчального процесу студентів, посилення їх мотиваційних аспектів до навчання.

У цьому контексті цілком перспективним видається подальше їх наукове дослідження у контексті структурних особливостей

навчальної програми, авторських навчально-методичних посібників з дисципліни «Вступ до спеціальності з соціології», у вдосконаленні методики її викладання, інтенсифікації навчальної діяльності студентів та стимулювання їх пізнавального потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Артеменко С. Б., Крутінь А. І.* Робоча навчальна програма з дисципліни «Вступ до спеціальності» з соціології. – К. : КНЕУ, 2014. – 49 с.
2. *Бех В. П.* та ін. Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. За ред. Андрущенка В.П. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – 221 с.
3. *Коваліско Н. В.* та ін. Соціологія: робочі програми для підготовки бакалаврів: навч.-метод. посіб. (частина 1): [для студ. вищ. навч. закл.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, ім. Івана Франка, 2011. – 564 с.
4. *Уваркіна О.* Українська освіта на шляху до єдиного європейського освітнього простору // Вища освіта України. – 2012. – № 3. – С. 38-44.

Артеменко С. Б., Фляшиņикова А. Б. Методические аспекты преподавания дисциплины «Введение в специальность «Социология»» для студентов социологической специальности.

В статье исследуются основные методические особенности преподавания дисциплины «Введение в специальность «Социология»» для студентов социологической специальности. Авторами предложены содержание и структура главных тематических вопросов данной дисциплины, которые бы способствовали развитию профессиональных компетенций студентов. Также в рамках статьи раскрываются некоторые оптимальные условия преподавания дисциплины «Введение в специальность «Социология»», которые будут способствовать активизации учебной деятельности в целом.

Ключевые слова: социология, профессиональные компетенции, активизация научной деятельности.

Artemenko S. B, Flyashnikova A. B. The methodological aspects of teaching «Introduction to «Sociology»» for students of sociology specialty.

The article examines the main methodological features of teaching «Introduction to the specialty «Sociology»» for students of sociological profession. The authors proposed content and structure of main thematic issues of this discipline, which would facilitate the development of professional competencies of students. Also within the article are examined some of the best conditions of teaching «Introduction to the specialty «Sociology»» which promote to the activation of educational activity in general.

Keywords: Sociology, professional competencies, activation of educational activity.

Буянов П. Г.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ БЕЗРОБІТНИХ (З ДОСВІДУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ)

У статті розглянуто особливості професійного навчання безробітних, яке є важливим фактором активної політики сприяння зайнятості населення і робить вагомий внесок у розвиток ринкової економіки, підвищення якості кадрового потенціалу, забезпечення зайнятості. Аналіз матеріалу подається на основі вивчення досвіду Російської Федерації.

Ключові слова: освіта дорослих, суспільний розвиток, професійне навчання безробітних.

Зміни, зумовлені поширенням світових глобалізаційних процесів, негативними наслідками економічних і фінансових криз, необхідність реформування національної економіки зумовили встановлення зв'язку між суспільно-державними вимогами до конкурентоспроможності трудових ресурсів та якістю професійної підготовки останніх, а також між індивідуальними освітніми потребами безробітних громадян і можливістю навчальних закладів задовольнити їх.

Показником ефективності професійного навчання безробітних є їх високий професіоналізм і конкурентоспроможність, працевлаштування безпосередньо після навчання та мінімальний строк пошуку роботи. Нині, орієнтуючись на потреби конкурентного ринку, безперервно доводиться навчатися та підтверджувати власну кваліфікацію.

Проблеми професійного навчання безробітних, з урахуванням їх освітнього потенціалу і професійних інтересів, потреб підприємств, перспектив ефективної зайнятості поки що не повністю досліджені. Отже, необхідність вирішення зазначених проблем є сьогодні надзвичайно актуальним питанням.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що проблема організації професійного навчання безробітних має широкий міждисциплінарний діапазон, її вирішення базується на наукових дослідженнях різних наук: економічних, соціологічних, педагогічних, психологічних та ін.